

บทคัดย่อ การสอนกฎหมายสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย

บุญจง ขาวสิทธิวงษ์, Ph.D.

เนื่องจากขาดข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการสอนกฎหมายสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย และ คณะกรรมการส่งเสริมงานวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ได้อนุมัติให้การสนับสนุน การศึกษานี้ โดยมีระยะเวลาดำเนินการรวม 7 เดือน ระหว่าง 1 ธันวาคม 2540 - 30 มิถุนายน 2541 การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค้นคว้า สํารวจ รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ การสอนกฎหมายในประเทศไทยปัจจุบัน วิธีวิจัยประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์ ผู้สอนและผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม และการวิเคราะห์ข้อมูล การเลือก ตัวอย่างในการศึกษานี้เป็นแบบเจาะจง (Purposive Sampling) การสัมภาษณ์มีทั้งการสัมภาษณ์ ต่อหน้า และการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ เป็นรายบุคคลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Structured individual interview)

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า มีสถานศึกษาหลายแห่งทั้งที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวง ศึกษาธิการ และหน่วยงานอื่น ๆ รวม 26 สถาบัน มีหลักสูตรต่าง ๆ ที่มีวิชากฎหมายสิ่งแวดล้อมบรรจุอยู่มากกว่า 31 หลักสูตร ประกอบด้วย หลักสูตรต่ำกว่าปริญญาตรี 1 หลักสูตร ระดับปริญญาตรี 24 หลักสูตร และสูงกว่าระดับปริญญาตรี 5 หลักสูตร และมีหลักสูตร กฎหมายสิ่งแวดล้อมโดยตรงเพียงหลักสูตรเดียวเป็นหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นของกรม ส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม วิชากฎหมายสิ่งแวดล้อมที่บรรจุในหลักสูตรต่างๆ ในประเทศไทย มีทั้งวิชาเลือกและวิชาบังคับ ส่วนใหญ่เป็นวิชาเลือก มีเพียง 8 หลักสูตรเท่านั้นในกว่า 31 หลักสูตรที่เป็นวิชาบังคับ และวิชากฎหมายสิ่งแวดล้อมมิได้มีการสอนเพียงในโรงเรียนกฎหมายเท่านั้น แต่มีการสอนในหลักสูตรอื่น ๆ หลายหลักสูตร เช่น วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม การจัดการ สิ่งแวดล้อม วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม บริหารธุรกิจ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมส่งเสริมการเกษตร และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวนนักศึกษาที่ผ่านการเรียนวิชา กฎหมายสิ่งแวดล้อมมีทั้งสิ้นราวปีละ 3,800 คน ในขณะที่จำนวนลงทะเบียนเรียนวิชาดังกล่าวของ นักศึกษามีทั้งสิ้นราวปีละ 5,000 คน จำนวนนักศึกษาที่สอบผ่านวิชากฎหมายสิ่งแวดล้อมโดย เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 75.2

เนื้อหาสาระสำคัญของวิชากฎหมายสิ่งแวดล้อมที่สอนกันอยู่ในปัจจุบันค่อนข้างหลากหลาย ยกเว้นหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยเอกชน หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ของสถาบันราชภัฏ และ หลักสูตร ปวส. สาขาทกโนโลยีสิ่งแวดล้อม ของวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา เป็นหลักสูตรความเข้มแข็งโดยเจ้าสังกัดที่

กำหนดไว้เป็นมาตรฐานเดียวกันทุกสถานศึกษา ส่วนสถานศึกษาอื่น ๆ จะกำหนดเนื้อหาสาระสำคัญของวิชากฎหมายสิ่งแวดล้อมเองตามความเหมาะสมทั้งในระดับปริญญาตรีและสูงกว่าแล้วแจ้งทบวงมหาวิทยาลัยทราบและให้ความเห็นชอบ แต่เนื้อหาสาระสำคัญของวิชากฎหมายสิ่งแวดล้อมที่กำหนดไว้ในหลักสูตรเป็นเพียงธรรมเนียม แนวทาง หรือกรอบในการสอนเท่านั้น ในการสอนแต่ละภาคการศึกษา ผู้สอนอาจพัฒนาเพิ่มเติมเนื้อหาสาระสำคัญของวิชากฎหมายสิ่งแวดล้อมได้เนื่องจากกฎหมายสิ่งแวดล้อมมีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงเสมอ

ผลการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นโดยการสัมภาษณ์ผู้สอนและผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมมีดังนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ของทั้งสองกลุ่มมีความเห็นว่าเนื้อหาสาระสำคัญที่สอนอยู่ในปัจจุบันตรงกับความต้องการใช้งานแล้ว มีส่วนน้อยมากที่เห็นว่ายังไม่ตรงต่อข้อถามในประเด็นว่า หลักสูตรการสอนกฎหมายสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันควรเพิ่มเนื้อหาสาระสำคัญอะไรบ้าง ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสองกลุ่มเสนอให้เพิ่มเนื้อหาสาระสำคัญเกี่ยวกับปัญหาการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมด้วยความถี่สูงสุด ส่วนความเห็นที่เสนอในระดับความถี่รองลงมาของแต่ละกลุ่มค่อนข้างจะแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด